

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 2-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

GLOBAL KORPORATSIYALARDA XAVFLAR MENEJMENTI TUSHUNCHASI VA UNING STRATEGIK AHAMIYATI

Gaybiyeva Dilafruz G'aniyevna

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, MBA-Global menejment fakulteti

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi global korporatsiyalarda xavflar menejmenti tushunchasi hamda uning mazmun-mohiyati tahlil qilindi. Shuningdek, xavflarni oldindan prognozlash hamda raqobat ustunligini saqlab qolishdagi roli asoslab berildi. Natijada tadqiqot global korporatsiyalarda samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish hamda uzoq muddatli strategik maqsadlarga erishishda muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatildi.

Kalit so'zlar: korporatsiya, xavf, menejment, prognoz, raqobat.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015-yil 24-apreldagi PF-4720-son Farmoni bilan tasdiqlangan Korporativ boshqaruv kodeksi zamonaviy boshqaruv tamoyillarini joriy etish, jumladan, risklarni boshqarish tizimini shakllantirish zarurligini belgilab berdi. Mazkur kodeksga muvofiq, kuzatuv kengashi korxona faoliyatidagi asosiy xavflarni aniqlash va nazorat qilish mexanizmlarini ishlab chiqishi lozim [1]. O'zbekiston Respublikasida ham korporativ boshqaruv va xavflar menejmenti tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunda aksiyadorlik jamiyatlarida samarali ichki nazorat tizimini joriy etish, moliyaviy shaffoflikni ta'minlash va boshqaruv organlarining mas'uliyatini oshirish belgilangan. Bu esa risklarni boshqarish tizimini shakllantirish uchun huquqiy asos yaratadi [2].

Bundan tashqari, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida davlat ulushi mavjud korxonalarda xalqaro standartlarga mos korporativ boshqaruv tizimini joriy etish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Bu esa milliy kompaniyalarning global bozordagi raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi [3]. Xalqaro miqyosda esa ISO 31000 risklarni boshqarish standarti keng qo'llanilib, unda risklarni aniqlash, baholash va boshqarishning universal tamoyillari belgilangan. AQShda qabul qilingan Sarbanes-Oxley qonuni moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish va ichki nazorat tizimini kuchaytirish orqali korporativ xavflarni kamaytirishga qaratilgan. Yevropa Ittifoqida ham korporativ boshqaruv direktivalari risklarni oshkora boshqarishni talab etadi [4].

Globallashtirish jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro savdo va investitsiya oqimlarining kengayishi hamda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi natijasida global korporatsiyalar faoliyati tobora murakkablashib bormoqda. Bugungi kunda transmilliy kompaniyalar bir vaqtning o'zida turli davlatlar hududida faoliyat yuritib, har xil siyosiy, iqtisodiy, moliyaviy va huquqiy muhit sharoitida ishlamoqda. Bunday sharoitda xavflar menejmenti korporativ boshqaruv tizimining ajralmas qismi sifatida alohida strategik ahamiyat kasb etadi.

Xavflar menejmenti bu korxona faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan ichki va tashqi omillarni aniqlash, baholash, nazorat qilish va ularni kamaytirish bo'yicha tizimli boshqaruv jarayonidir. Global korporatsiyalar uchun xavflarni boshqarish nafaqat ehtimoliy yo'qotishlarning oldini olish, balki uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlash vositasi hamdir. Chunki zamonaviy bozor sharoitida riskni to'liq bartaraf etish imkonsiz, uni faqat samarali boshqarish mumkin [5].

Global korporatsiyalar duch keladigan asosiy xavflar qatoriga moliyaviy xavflar (valyuta kursining o'zgarishi, foiz stavkalari tebranishi, likvidlik muammolari), operatsion xavflar (ishlab chiqarishdagi uzilishlar, logistika muammolari), strategik xavflar (bozor kon'yunkturasining o'zgarishi, raqobat kuchayishi), huquqiy va reguliyativ xavflar (qonunchilikdagi o'zgarishlar), reputatsion xavflar hamda kiberxavfsizlik bilan bog'liq tahdidlar kiradi. Ayniqsa, raqamlashtirish jarayonlari kuchaygan hozirgi davrda axborot xavfsizligi masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xavflarni samarali boshqarish ularni oldindan aniqlash va prognozlashdan boshlanadi [6]. Prognozlash jarayonida statistik tahlil, iqtisodiy modellashtirish, stsenariylar usuli, SWOT va PEST tahlillari keng qo'llaniladi. Yirik korporatsiyalar stress-testlar o'tkazish orqali turli inqirozli vaziyatlarga tayyorgarlik ko'radi. 2008-yildagi global moliyaviy inqiroz ko'plab kompaniyalar uchun risklarni yetarli darajada baholamaslik qanday salbiy oqibatlariga olib kelishini yaqqol namoyon etdi. Shu sababli keyingi yillarda korporativ risk menejmenti tizimlari yanada takomillashtirildi [7].

Zamonaviy yondashuvlardan biri integratsiyalashgan korporativ risk menejmenti (Enterprise Risk Management) hisoblanadi. Ushbu model barcha turdagi xavflarni yagona tizim asosida boshqarishni nazarda tutadi. Bunda risklarni aniqlash, baholash, monitoring qilish va hisobot berish jarayonlari strategik rejalashtirish bilan uzviy bog'lanadi. Natijada risk menejmenti faqat nazorat mexanizmi emas, balki strategik qarorlar qabul qilish vositasiga aylanadi [8].

Xavflar menejmentining strategik ahamiyati investitsiya qarorlarining asoslanganligini oshiradi, kapitalni samarali taqsimlash imkonini beradi va kompaniyaning raqobatbardoshligini mustahkamlaydi. Risklarni inobatga olgan holda ishlab chiqilgan strategiya korporatsiyaga bozor o'zgarishlariga moslashish, yangi imkoniyatlardan foydalanish hamda ehtimoliy yo'qotishlarni minimallashtirish imkonini beradi. Shuningdek, samarali risk boshqaruvi investorlar va aksiyadorlar ishonchini oshiradi, kompaniyaning xalqaro reytinglardagi mavqeini mustahkamlaydi.

Zamonaviy sharoitda xavflar menejmenti kompaniyaning raqobat ustunligini shakllantiruvchi omillardan biriga aylanmoqda. Raqamli transformatsiya, innovatsion loyihalar va ESG tamoyillarini joriy etish jarayonlarida risk va daromad o'rtasidagi muvozanatni to'g'ri belgilash muhimdir. Shu jihatdan risk

menejmenti nafaqat himoya mexanizmi, balki barqaror rivojlanish va strategik o'sish instrumenti sifatida namoyon bo'ladi [9].

Xulosa. Global korporatsiyalarda xavflar menejmenti strategik boshqaruvning ajralmas qismi bo'lib, kompaniyaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xavflarni aniqlash, baholash va prognozlash orqali korporatsiyalar samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish, investorlar ishonchini mustahkamlash hamda barqaror rivojlanishga erishish imkoniyatiga ega bo'ladi. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlar ham milliy korporatsiyalarda zamonaviy risk menejmenti tizimini shakllantirishga xizmat qilmoqda. Shunday ekan, xavflar menejmenti global korporatsiyalarning strategik rivojlanishida muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi, "Aksiyadorlik jamiyatlari va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonun, 2014-yil 6-may, O'RQ-370-son. Toshkent, O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2014, 1–32-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, "Aksiyadorlik jamiyatlarida zamonaviy korporativ boshqaruv uslublarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmon (PF-4720), 2015-yil 24-aprel. Toshkent, 2015, 1–8-betlar.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmon (PF-60), 2022-yil 28-yanvar. Toshkent, 2022, 1–120-betlar.
4. International Organization for Standardization, ISO 31000:2018 Risk Management – Guidelines, Geneva, Switzerland: ISO, 2018, pp. 1–16.
5. P. Hopkin, Fundamentals of Risk Management: Understanding, Evaluating and Implementing Effective Risk Management, 5th ed. London, UK: Kogan Page, 2018, pp. 1–456.
6. M. Power, The Risk Management of Everything: Rethinking the Politics of Uncertainty, London, UK: Demos, 2004, pp. 1–184.
7. E. Banks, Risk Management in Banking, 4th ed. Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons, 2019, pp. 1–536.
8. S. Fraser and B. Simkins, Enterprise Risk Management: Today's Leading Research and Best Practices for Tomorrow's Executives, Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons, 2010, pp. 1–576.
9. U.S. Congress, Sarbanes-Oxley Act of 2002, Public Law 107–204, Washington, DC, USA, 2002, pp. 745–810.